

**Національний університет цивільного захисту України
Національна академія Національної гвардії України
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
Національна академія внутрішніх справ
Навчально-науковий інститут права та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ
Одеський державний університет внутрішніх справ
Черкаська медична академія**

*Навчально-науковий інститут цивільного захисту
Кафедра управління у сфері цивільного захисту*

***Організаційно-управлінське та економіко-правове
забезпечення діяльності Єдиної державної
системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)***

***Матеріали
X Всеукраїнської науково-практичної конференції***

31 жовтня 2025 року

Черкаси

термінів та обсягів допомоги. А вже для цього Україні треба дочекатися перемоги у цій війні.

У виняткових випадках, пов'язаних з необхідністю проведення невідкладних аварійно-рятувальних робіт, допускається тимчасове переведення або залучення на добровільній основі працездатного населення і транспортних засобів громадян для виконання зазначених робіт за дозволом відповідного керівника аварійно-рятувальних робіт та за умови обов'язкового забезпечення безпеки праці. Забороняється залучення неповнолітніх, а також вагітних жінок до робіт, які можуть негативно вплинути на стан їх здоров'я. З метою невідкладного вивезення населення, яке підлягає евакуації, у разі безпосередньої загрози його життю або здоров'ю допускається використання транспортних засобів громадян із наступною компенсацією їм витрат у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Передбачається, що така мобілізація дасть змогу підвищити ефективність проведення заходів з ліквідації наслідків збройної агресії РФ на території України. Однак, з метою ліквідації особливо тяжких надзвичайних ситуацій у мирний час може здійснюватися цільова мобілізація, обсяги і строк проведення якої визначаються в Указі Президента України про введення надзвичайного стану.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 / Президент України. Офіційне інтернет – представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

2. Закон України від 15 березня 2022 року № 2132-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-%D0%86%D0%A5#Text>.

3. Цільова мобілізація в Україні: коли почнеться, кого може торкнутися і чому закон поки що не ідеальний. <https://delo.ua/uk/politics/cilyova-mobilizaciya-v-ukrayini-koli-pocnetsya-kogo-moze-torknutisya-i-comu-zakon-poki-shho-ne-idealnii-398158/>.

4. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 р. № 5403 – VI. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

ДІЯЛЬНІСТЬ ДОСЛІДНО-ВИПРОБУВАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРІЙ У 2024 РОЦІ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ І ФУНКЦІЙ

Дмитро СЕРЕДА

НК – Руслан КЛИМАСЬ, канд. техн. наук, старший дослідник

Інститут наукових досліджень з цивільного захисту НУЦЗ України

Станом на початок 2025 року у територіальних органах ДСНС фактично функціонували 23-и дослідно-випробувальні лабораторії головних управлінь ДСНС в областях і місті Києві (далі – ДВЛ), за винятком Донецької та Луганської областей, що відповідно до наказу ДСНС від 27.12.2013 № 799 «Про здійснення організаційно-штатних заходів в організаційних структурах, підпорядкованих головним управлінням (управлінням) ДСНС України в областях та м. Києві» підпорядковані до організаційних структур, що мають статус юридичної особи, а саме: 20-ть ДВЛ входили до складу Аварійно-рятувальних загонів спеціального призначення; ДВЛ Харківської області та міста Києва – до складу Центрів забезпечення діяльності головних управлінь; ДВЛ Київської області – до складу 5-го Державного пожежно-рятувального загону (м. Бровари).

Метою даної роботи є оприлюднення результатів діяльності ДВЛ територіальних органів ДСНС за 2024 рік порівняно з 2023 роком, а також пропозицій щодо розвитку їх основних завдань і функцій.

З метою удосконалення керівних документів, що визначають основні завдання, функції та порядок організації діяльності ДВЛ, наказом ДСНС від 03.06.2024 № 614 [1] затверджено нове «Типове положення про дослідно-випробувальну лабораторію територіального органу Державної служби України з надзвичайних ситуацій» (далі – *Положення про ДВЛ*) та «Інструкцію з організації роботи дослідно-випробувальної лабораторії територіального органу Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

Пункт 1 розділу II *Положення про ДВЛ* визначає основні завдання ДВЛ, якими є:

- 1) участь у розслідуванні причин виникнення пожеж;
- 2) дослідження обставин виникнення і поширення пожеж та дотримання вимог пожежної безпеки (у порядку та на умовах визначених законодавством);
- 3) проведення випробувальних і вимірювальних робіт у сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту.

Так, дослідження пожеж здійснюється з метою: встановлення осередків пожеж, джерел запалювання та технічних причин їх виникнення; визначення умов і обставин, що сприяли виникненню горіння, його розвиткові та спричинили тяжкі наслідки, у тому числі встановлення причинно-наслідкового зв'язку виникнення горіння з порушенням вимог *Правил пожежної безпеки в Україні* й інших актів законодавства; визначення поведінки речовин, матеріалів, виробів і будівельних конструкцій під час пожежі; визначення технічного стану й ефективності роботи автоматичних засобів виявлення, оповіщення та гасіння пожеж, систем димовидалення і водопостачання, вогнегасників та інших засобів пожежогасіння; виявлення чинників, що могли б спричинити загибель людей; узагальнення даних, отриманих за результатами дослідження пожеж, розроблення на їх основі інформаційних і методичних матеріалів, а також пропозицій щодо вдосконалення діяльності у сфері пожежної безпеки тощо [2].

За даним напрямом діяльності важливо також зазначити, що минулого року наказом МВС від 08.02.2024 № 73 [3] затверджені зміни до «Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами».

Упродовж 2024 року кількість пожеж, досліджених ДВЛ, коливалася в межах від 1,1 % до 1,6 % від загальної кількості пожеж в областях і місті Києві.

Загалом, починаючи з 2013 року, аналіз діяльності ДВЛ за напрямом дослідження пожеж у цілому свідчить про поступове зниження абсолютної кількості досліджених пожеж.

Це пов'язано з тим, що з введенням у дію у 2012 році *Кримінального процесуального кодексу України* [4] органи ДСНС, що виконували функції дізнання у справах про пожежі, виявилися практично відстороненими від даного процесу, як наслідок, змінився порядок залучення посадових осіб ДСНС, зокрема спеціалістів ДВЛ, до дослідження пожеж.

І хоча у 2024 році кількість пожеж, досліджених дослідно-випробувальними лабораторіями, порівняно з 2023 роком збільшилася на 346 або на 35,2 % і склала 1 328, відсоток від їх загальної кількості в областях України та місті Києві є найменшим (1,3 %).

Динаміку абсолютної кількості пожеж, досліджених ДВЛ, та відсотка досліджених пожеж від загальної кількості пожеж в областях і місті Києві за останні двадцять років наведено на рисунку 1.

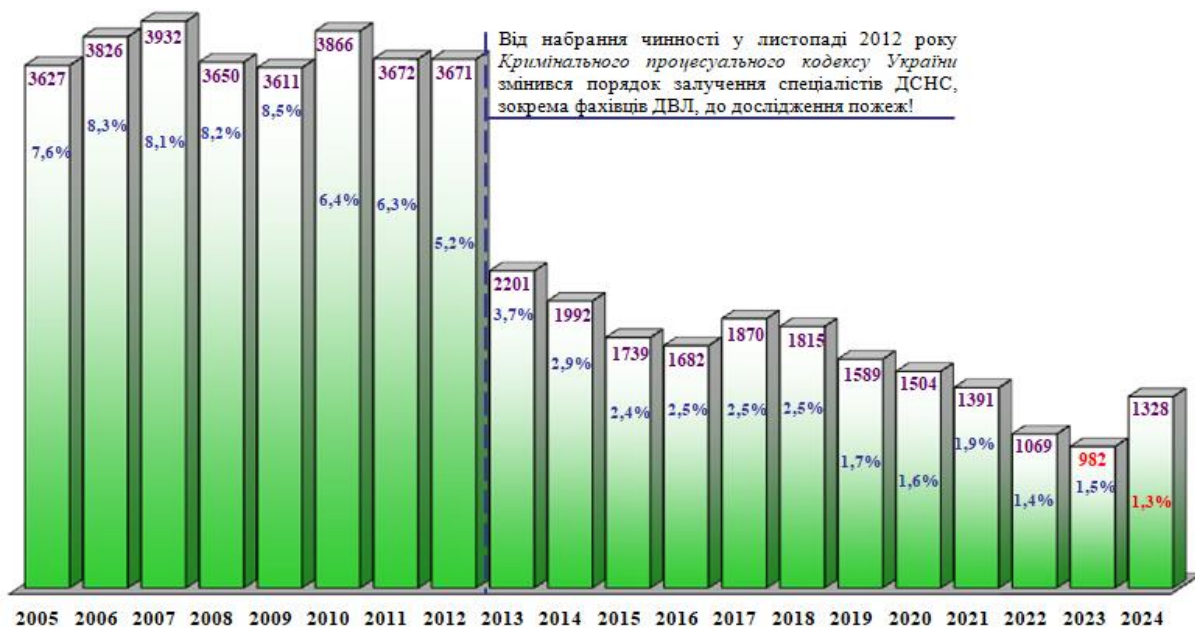

Рисунок 1 – Динаміка кількості пожеж, досліджених ДВЛ за останні 20 років

Упродовж 2024 року за абсолютним показником найбільше пожеж досліджено ДВЛ Дніпропетровської (139), Одеської (138), Івано-Франківської (117), Харківської (98), Київської (80) областей і міста Києва (83).

Найбільший відсоток досліджених пожеж від їх загальної кількості у 2024 році відмічається у ДВЛ Івано-Франківської (3,9 %), Чернівецької (3,3 %) та Хмельницької (3,0 %) областей; найменший відсоток досліджених пожеж відмічається у ДВЛ Закарпатської (0,5 %), Кіровоградської та Полтавської (по 0,6 %) областей.

Найбільше зростання як абсолютної кількості досліджених пожеж, так і їх питомої ваги, відмічається у ДВЛ Харківської та Херсонської областей; найбільше зниження як абсолютної кількості досліджених пожеж, так і їх питомої ваги, відмічається у ДВЛ Закарпатської та Чернівецької областей.

У розділі III *Положення про ДВЛ* зокрема передбачено, що лабораторії відповідно покладених на них завдань можуть брати участь у роботі комісій із перевірки відповідності вогнезахисту; у заходах щодо оцінки стану готовності, проведенні обстежень, перевірках справності обладнання, інженерних мереж і будівельних конструкцій захисних споруд цивільного захисту; можуть проводити заходи з визначення відповідності вогнезахисту матеріалів, виробів, будівельних конструкцій згідно з вимогами, визначеними у *Правилах з вогнезахисту*; захисних властивостей засобів індивідуального захисту органів дихання людини; стану систем протипожежного захисту та функціонально пов'язаних із системами протипожежного захисту інженерних систем і технічного обладнання; а також проводить випробування (вимірювання) щодо визначення показників пожежної небезпеки речовин, матеріалів, виробів і будівельних конструкцій, а також продукції протипожежного призначення на відповідність установленим вимогам; визначення вогнегасних і вогнезахисних властивостей вогнезахисних засобів і речовин, а також оброблених ними виробів, матеріалів і конструкцій; визначення показників якості піноутворювачів для гасіння пожеж; визначення придатності до використання вогнегасних речовин і засобів; опору ізоляції та перевірки спрацювання приладів захисту електричних мереж та електроустановок від короткого замикання; опору заземлення згідно з вимогами.

Результати проведення випробувальних і вимірвальних робіт свідчать, що у 2024 році порівняно з 2023 роком кількість перевірок зразків піноутворювача зросла у

2,1 раза, кількість випробувань речовин і матеріалів зросла на 80,0 %, кількість перевірок вогнезахисту матеріалів, виробів, будівельних конструкцій – на 67,0 %, кількість досліджень іншої продукції склала 4 од. проти 9 од.; досліджено лише два, як і позаторік, електротехнічні вироби; не проведено жодного дослідження хімічного поглинача та вогнегасного порошку. Маючи відповідні документи про уповноваження проводити вимірювання у визначеній сфері діяльності, взагалі жодного випробування чи вимірювання не проведено ДВЛ Закарпатської, Харківської та Чернівецької областей.

З метою актуалізації діяльності ДВЛ, оптимізації їх структури, вдосконалення основних завдань і функцій, окрім збереження дослідження пожеж і встановлення причин їх виникнення, пропонується визначити такі напрями розвитку, насамперед, для потреб підрозділів територіальних органів ДСНС, а саме: 1) визначення показників якості вогнегасних речовин, зокрема піноутворювачів і порошків; 2) проведення експлуатаційних випробувань пожежно-технічного та рятувального обладнання, а також засобів індивідуального захисту пожежника-рятувальника; 3) проведення замірів опору ізоляції та перевірки спрацювання приладів захисту електричних мереж та електроустановок від короткого замикання, оцінювання стану блискавкозахисту та заземлення для будівель і споруд ДСНС; 4) періодичне проведення перевірки якості вогнезахисту у будівлях ДСНС; 5) підтримання експлуатаційної придатності систем протипожежного захисту; 6) обслуговування та перевірка працездатності внутрішнього протипожежного водопроводу; 7) розробка планів евакуації й інструкцій щодо забезпечення пожежної безпеки; 8) залучення до перевірок стану готовності споруд цивільного захисту; 9) забезпечення підрозділів ДСНС каліброваними (повіреними) засобами вимірювальної техніки для достовірного проведення періодичних вимірювань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження керівних документів з організації роботи дослідно-випробувальних лабораторій територіальних органів ДСНС: наказ ДСНС України від 03 червня 2024 року № НС-614.

2. Хом'як Я.І., Скоробагатько Т.М., Климась Р.В. Організація діяльності дослідно-випробувальних лабораторій територіальних органів управління МНС з дослідження пожеж. Судова експертиза. Сучасний стан та перспективи розвитку: тези міжнародної науково-практичної конференції. К.: Міністерство юстиції України, 2010. С. 309-311.

3. Про затвердження Змін до Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: наказ МВС України від 08 лютого 2024 р. № 73 (zareestrovaniy u Ministerstvi yustitsii Ukraini 23.02.2024 za № 275/41620). Офіційний вісник України, 2024 р., № 23, ст. 1504.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-13, ст. 88.